

Nr 158.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tilläggs pension åt biträdande föreståndarinnan vid statens högre lärarinneseminarium i Stockholm Gerda Eufrosyne von Sydow; given Stockholms slott den 21 februari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Cl. Lindskog.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 21 februari 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Lindskog, anför härefter:

I¹ en av skolöverstyrelsen med eget utlåtande den 3 februari 1930 och yttrande av rektorn vid statens högre lärarinneseminarium i Stockholm G. R. Fähræus till Kungl. Maj:t överlämnad ansökning har biträdande föreståndarinnan vid nämnda seminarium, ämneslärarinnan vid seminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor Gerda Eufrosyne von Sydow anhållit att för rätt till pension få tillgodoräkna sig $\frac{2}{3}$ av den tid, hon före sin anställning vid seminariet och normalskolan tjänstgjort vid Kristinehamns elementarläroverk för flickor och Brummerska skolan i Stockholm.

Tilläggs pension åt biträdande föreståndarinnan vid statens högre lärarinneseminarium i Stockholm Gerda Eufrosyne von Sydow.

Av handlingarna i ärendet inhämtas huvudsakligen följande:

Sökanden, som är född den 7 maj 1870, tjänstgjorde under läsåret 1890/1891 såsom vikarierande ämneslärarinna vid Kristinehamns elementarläroverk för flickor samt under läsåren 1891/1916 såsom ämneslärarinna med full tjänstgöring vid Brummerska skolan i Stockholm. Kristinehamns elementarläroverk för flickor erhöll statsunderstöd genom Kungl. Maj:ts beslut den 7 december 1877 och Brummerska skolan genom Kungl. Maj:ts beslut den 27 februari 1903. Den 19 maj 1916 kallades och utnämndes sökanden till ordinarie ämneslärarinna vid högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor samt förordnades samtidigt till biträdande föreståndarinna vid nämnda seminarium. I dessa egenskaper har hon tjänstgjort vid seminariet och normalskolan från och med läsåret 1916/1917. Sökanden, som den 7 maj 1930 uppnår pensionsåldern, har erhållit tillstånd att kvarstå vid sina befattningar till utgången av läsåret 1929/1930. Hon kommer då att hava varit anställd vid seminariet under 14 läsår.

På sätt framgår av handlingarna till Kungl. Maj:ts proposition nr 81 till 1909 års riksdag angående statsunderstöd till kommunala och enskilda läroanstalter, framhölls i den av Brummerska skolans föreståndarinna då ingivna ansökningen om rätt till lönetursberäkning för vid skolan anställda lärarinnor, att denna skola redan år 1889 nått en sådan utveckling, att den skulle hava varit berättigad till statsunderstöd, om ansökning därom gjorts. Denna uppfattning understrykes ytterligare av sökanden i hennes nu föreliggande ansökning.

Efter det riksdagen fattat beslut i anledning av nämnda proposition föreskrev Kungl. Maj:t genom kungörelse den 29 oktober 1909, nr 154, att lärarinna vid statsunderstödd enskild läroanstalt äger att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring fullgjord före den 1 januari 1910 vid, bland andra läroanstalter, enskild skola som vid den tid, tjänstgöringen ägt rum, enligt då gällande bestämmelser skulle hava varit berättigad till statsunderstöd, därest ansökan därom gjorts.

Med bifall till en av Kungl. Maj:t i proposition nr 28 till 1927 års riksdag gjord hemställan anmälde riksdagen i skrivelse den 11 maj 1927, nr 186, bland annat, att riksdagen medgivit, att sökanden finge för erhållande av ålderstillägg vid sin befattning vid seminariet och normalskolan tillgodoräkna sig 10 år av den tid, hon tjänstgjort vid statsunderstödd enskild läroanstalt samt att ålderstillägg, som på grund av en beviljad dylik rätt kunde uppkomma, finge åtnjutas från och med den 1 januari 1927. Den 20 maj 1927 tillerkände Kungl. Maj:t sökanden rätt till ålderstillägg i överensstämmelse med riksdagens berörda beslut.

Vidare är upplyst, att sökanden från och med år 1925 uppbär en pension från svenska lärarinnornas pensionsförening å 244 kronor samt från och med år 1926 en pension från lärarinnornas pensionsanstalt å 94 kronor ävensom att hon blivit tillerkänd en tilläggspension å 662 kronor.

Rektor Fähræus har anfört följande:

Högre lärarinneseminariet har av ålder haft till uppgift att teoretiskt och praktiskt utbilda lärarinnor för vissa slag av skolor. Denna uppgift har under de senare åren allt mer vidgats, då genom statsmakternas beslut antalet skolor, där vid högre lärarinneseminariet utexaminerade lärarinnor kunna vinna anställning, väsentligen ökats.

Högre lärarinneseminariet intager på grund av ovan anförda omständighet en central plats inom vår nuvarande skolorganisation, och ett stort ansvar vilar därför på dess lärarkår. Vad särskilt de kvinnliga lärarna angår, bestrida de den huvudsakliga tjänstgöringen i seminariets övningsskola, normalskolan, och på dem beror därför i främsta rummet arten av den praktiska utbildning, som kommer seminarieeleverna till del; de skola vara förebilder för dessa elever och handleda dem i deras undervisningsövningar.

Det är därför för hela vårt undervisningsväsende, i vad detta avser den kvinnliga ungdomen, av synnerlig vikt, att rekryteringen av lärarinnorna vid högre lärarinneseminariet och normalskolan är god. Då tidigare de flesta skolor, där kvinnor undervisade, voro enskilda, har högre lärarinneseminariet i regeln rekryterats från privata skolor. Från sådana har läroanstalten också erhållit många goda krafter. Men denna rekrytering har givetvis försvårats av gällande bestämmelser angående pensionering; då man vid läroverket i fråga endast velat binda erfarna lärarinnor, ha dessa vid överflyttning till seminariet riskerat att med hänsyn till kommande pensionsberäkning förlora ett avsevärt antal tjänstår, intjänade i enskild tjänst.

Från nu berörda synpunkter torde fröken von Sydows förenämnda ansökan om tilläggspension böra ses. Av alla lärarinnor vid högre lärarinneseminariet och normalskolan är biträdande föreståndarinnan vid seminariet den för läroverket som lärareutbildningsanstalt viktigaste: hon deltagar i handledning av alla seminarieelevernas undervisningsövningar och har största inflytande på deras fostran. Då hon därjämte undervisar på seminariet i dialektik och i viss utsträckning också i metodik, är det tydligt, att hon här intager en central och inflytelserik ställning.

Ett förordande av fröken von Sydows nu förevarande ansökan synes mig innebära ett billigt erkännande av det i allo utmärkta sätt, på vilket hon fyllt sin för hela vårt undervisningsväsende viktiga uppgift. Och för högre lärarinneseminarieets verksamhet och framtid är ett bifall till meranämnda ansökan av utomordentlig betydelse. Det är icke möjligt att för framtiden vid seminariet binda erfarna lärarinnor, som tidigare tjänstgjort vid enskild läroanstalt, om biträdande föreståndarinnan vid seminariet av formella skäl får nöja sig med en pension, som icke står i rimlig proportion till den högt kvalificerade arten av hennes tjänstgöring och hennes tidigare ställning. Och därmed skulle en god rekrytering av kvinnliga lärarkrafter vid högre lärarinneseminariet vara omöjliggjord till skada för hela vårt undervisningsväsende.

Skolöverstyrelsen yttrar:

Med skrivelse den 5 december 1929 har överstyrelsen till statskontoret insänt av sökanden ingiven ansökan om den henne för de 14 tjänstår hon vid avgången torde komma att hava intjänat i statens tjänst författningens enligt tillkommande pensionen. Sagda pension torde komma att uppgå till $\frac{14}{30}$ av 2,900 kronor eller, med föreskriven avrundning av pensionsbeloppet uppåt, 1,360 kronor.

Vad sökandens nu ifrågavarande ansökan beträffar, erinrar överstyrelsen först därom, att Kungl. Maj:t och riksdagen i tidigare fall bifallit liknande ansökningar. Sådana ansökningar pläga emellertid icke ingivas, förrän den pension, som författningens enligt tillkommer vederbörande sökande, blivit fastställd av statskontoret. I nu ifrågavarande fall föreligger emellertid den omständigheten, att, enär sökanden den 1 juli 1916 inträdde i statens tjänst,

det sista av hennes för pension beräkneliga tjänstår icke utlöper förrän den 30 juni innevarande år, varför statskontoret icke torde kunna avgöra hennes pensionsansökan förrän tidigast efter utgången av innevarande läsår. Under sådana förhållanden skulle det, därest nu förevarande ansökan icke innan dess upptoges till prövning, dröja ett helt år efter sökandens avskedstagande, innan hon kunde komma i åtnjutande av den tilläggspension, varom hon nu ansöker. Med anledning härav och då den sökanden jämlikt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension tillkommande pensionen icke torde komma att uppgå till högre belopp än det av överstyrelsen beräknade, har överstyrelsen ansett önskligt, att framställning om tilläggspension för sökanden kunde göras till 1930 års riksdag. Överstyrelsen får härvid erinra därom, att 1929 års riksdag beviljade tilläggspension till adjunkten vid högre allmänna läroverket i Uppsala T. Torbiörnsson, oaktat frågan om den honom författningsenligt tillkommande pensionen då icke hade kunnat avgöras.

Vad så beträffar själva frågan om beredande av tilläggspension för sökanden, vill överstyrelsen, under hänvisning till de i rektor Fähræus' ovan nämnda skrivelse anförda synpunkter, med den ingående kännedom överstyrelsen äger om förhållandena vid högre lärarinneseminariet vitsorda de i sagda skrivelse omförmälda förhållanden. Överstyrelsen får därvid framhålla, att den fråga, som nu föreligger, icke gäller blott en personlig pension för sökanden, utan att den är en viktig principfråga för högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan. På grund av sagda skolas ställning som statens enda högre flickskola och som övningsskola till statens högre lärarinneseminarium är det av stor betydelse, att skolans lärarpersonal må kunna rekryteras icke blott bland de vid de allmänna läroverken anställda lärarinnorna utan även och kanske främst bland lärarpersonalen vid de enskilda och kommunala högre flickskolorna. Det torde emellertid bliva ytterligt svårt att till lärarinneplatserna vid normalskolan vinna de mest erfarna och mest kompetenta bland nyssnämnda skolors lärarinnepersonal, om det ej i förekommande fall kan ställas i utsikt, att vederbörande lärarinnors pensionsförhållanden komma att på ett tillfredsställande sätt ordnas.

Vad så nu ifrågavarande fall beträffar, vill överstyrelsen framhålla, att sökanden, efter att under sammanlagt 25 läsår hava tjänstgjort vid två högre flickskolor, nämligen Kristinehamns elementarläroverk för flickor och Brummerska skolan i Stockholm, på grund av sin särskilda lämplighet att beklåda befattningen såsom biträdande föreståndarinna vid högre lärarinneseminariet, den 19 maj 1916 av dåvarande läroverksöverstyrelsen blev kallad till innehavare av den ämneslärarinnebefattning vid nämnda seminarium och den därmed förenade normalskolan för flickor, som hon allt fortfarande innehar, och samtidigt förordnad till biträdande föreståndarinna vid seminariet. Det synes då billigt, att sökanden efter en sammanlagd tjänstetid av 39 år i den högre flickskolans och i statens tjänst beredes hel pension såsom biträdande föreståndarinna och ämneslärarinna vid statens högre lärarinneseminarium och den därmed förenade normalskolan för flickor, d. v. s. en pension av 2,900 kronor.

De pensioner, som enligt gällande bestämmelser komma att tillfalla sökanden, torde, enligt vad av handlingarna framgår, komma att utgå med följande belopp, nämligen:

1) Pension jämlikt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension	1,360 kronor
2) Pension från Svenska lärarinnornas pensionsförening på grund av statsbidrag och för desammas utbekommande erlagda pensionsavgifter	244 »
3) Pension från Lärarinnornas pensionsanstalt på grund av de enligt reglementet för sagda anstalt av kommun och av sökanden erlagda avgifter	94 »
4) Tilläggspension från Lärarinnornas pensionsanstalt jämlikt kungl. kungörelserna nr 965/1917 och 702/1921	662 »

eller sammanlagt ett belopp av 2,360 kronor.

Med anledning av det sålunda anförda vill överstyrelsen hemställa, att, i likhet med vad Kungl. Maj:t och riksdagen i tidigare fall beviljat, senast genom 1929 års riksdags beslut i fråga om f. d. överdirektören A. W. Falk och f. d. läroverksadjunkten E. O. G. Lindqvist (riksdagens skrivelse nr 215, punkterna 71 och 72), till sökanden måtte beviljas tilläggspension, beräknad för $\frac{2}{3}$ av den tid av 14 år, läsåren 1890/1891 samt 1903/1916, under vilka hon tjänstgjort såsom ämneslärarinna med full tjänstgöring vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. En så beräknad tilläggspension skulle uppgå till $\frac{8}{30}$ av 2,900 kronor eller 773 kronor 33 öre och med föreskriven avrundning av pensionsbeloppet uppåt 780 kronor. Då emellertid sagda belopp och de i det föregående omnämnda sökanden enligt gällande bestämmelser tillkommande pensioner och tilläggspension tillsammans skulle uppgå till ett belopp överstigande det belopp av 2,900 kronor, vartill hel pension för ämneslärarinna vid högre lärarinneseminariet uppgår, torde nu ifrågasvarande tilläggspension av statsmedel böra beviljas endast till så högt belopp, att densamma och nyssnämnda pensioner tillhoppa uppgå till sistnämnda belopp av 2,900 kronor, och torde i överensstämmelse med 1929 års riksdags beslut angående tilläggspension till läroverksadjunkten T. Torbiörnsson (riksdagens skrivelse nr 215, punkt 68) samtliga dessa pensioner i avseende å tilläggsförmåner böra behandlas, som om de tillhoppa utgjorde full pension för ämneslärarinna vid högre lärarinneseminariet.

I ärendet har vidare statskontoret den 8 februari 1930 avgivit infortrat utlåtande och därvid anfört:

I likhet med skolöverstyrelsen anser statskontoret det vara med billighet överensstämmande, att sökanden erhåller tilläggspension. Vid beräkning av storleken av sådan tilläggspension torde, såsom skolöverstyrelsen föreslagit, avdrag böra göras för sökanden tillkommande pensioner, för vilka statsbidrag utgått. På grund härav och då överstyrelsens förslag ej heller i övrigt föranleder någon statskontorets erinran, tillstyrker statskontoret bifall till förevarande framställning på det sätt överstyrelsen hemställt.

Den förevarande framställningen synes mig i hög grad behjärtansvärd. Det gäller här en om vårt lands undervisningsväsen synnerligen förtjänt person. Gerda Eufrosyne von Sydow blev år 1916 på grund av sin särskilda lämplighet såsom biträdande föreståndarinna kallad till innehavare av den befattning vid lärarinneseminariet, som hon ännu innehar. Ehuru hon i stats-

Departementschefen.

tjänst endast kan räkna 14 tjänstår, har hon dock varit verksam såsom lärarinna i den högre flickskolans tjänst under sammanlagt 39 år, därav 14 år vid *statsunderstödda* flickskolor. Det synes mig i detta fall föreligga fullgoda skäl att bereda sökanden tilläggspension i överensstämmelse med vad de i ärendet hörda ämbetsverken föreslagit och förordat. Jag tillåter mig hänvisa till vad jag i annat sammanhang anfört i liknande hänseende beträffande vissa lärarinnor, i fråga om vilka jag i anslutning till 1929 års riksdags uttalanden rörande tillgodoräknande för pension av tjänstgöring vid enskilda statsunderstödda läroanstalter förordat förslag om vissa tilläggspensioner.

Därtill kommer vidare, att särskilda synpunkter synas mig böra anläggas, då det är fråga om pensionering av lärarinnepersonalen vid högre lärarinneseminariet och statens normalskola. Det har nämligen vid flera tillfällen framträtt såsom ett starkt önskemål att till denna skola söka erhålla meriterade och erfarna lärarinnor, som tidigare tjänstgjort vid privata högre flickskolor. Detta gäller i än högre grad i fråga om förvärvande av kvalificerade personer till den ansvarsfulla befattningen som biträdande föreståndarinna vid läroanstalten i fråga.

Jag finner vid nu angivna förhållanden det vara rimligt och billigt, att Gerda Eufrosyne von Sydow från allmänna indragningsstaten beredes en tilläggspension till sådant belopp, att hennes sammanlagda pensionsförmåner, oavsett dyrtidstillägg, uppgå till 2,900 kronor.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att biträdande föreståndarinnan vid statens högre lärarinneseminarium i Stockholm, ämneslärarinnan vid nämnda seminarium och den därmed förenade normalskolan för flickor Gerda Eufrosyne von Sydow må, från och med månaden näst efter den, under vilken hon avgår från sina befattningar vid seminariet och normalskolan, under sin återstående livstid uppbära — utöver den pension, som författningsenligt tillkommer henne såsom ämneslärarinna vid högre lärarinneseminariet, och de pensioner å tillhopa 1,000 kronor, som hon skulle äga att uppbära från enskilda pensionsanstalter — en årlig tilläggspension från allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att tilläggspensionen av statsmedel och nyssnämnda pensioner tillsammans uppgå till 2,900 kronor, med iakttagande, att samtliga dessa pensioner skola i avseende å tilläggsförmåner behandlas som om de tillhopa utgjorde hel pension för ämneslärarinna vid statens högre lärarinneseminarium i Stockholm och den därmed förenade normalskolan för flickor.

Vad departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.
